

*«Өзін-өзі реттеу туралы» және
«Қазақстан Республикасының кейбір
заңнамалық актілеріне өзін-өзі реттеу
мәселелері бойынша өзгерістер мен
толықтырулар енгізу туралы» Заң жобалары
бойынша ҚР Ұлттық экономика вице-министр
Қ.А. Өскенбаевтың баяндамасы*

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы!
Құрметті Сейітсұлтан Сүлейменұлы
Құрметті депутаттар!

2 слайд

Ел Басы мемлекет экономикасының дамуына бизнес қоғамдастықтың елеулі үлес қосып отырғаның, және оның қызметінің әсерінен зор әлеуметтік тиімділік пайда болғаны туралы жие атап өтеді.

Осыған байланысты, оның серпінді дамуына қолайлы жағдайлар жасау үшін тұрақты негізде кәсіпкерлік қызметі саласындағы реттеудің қолданыстағы заңнамасын жетілдіру және әкімшілік кедергілерді азайту ретінде жүйелік жұмыс атқарылып отыр.

Осы жұмыстың негізгі бағыттары Кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеудің 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасында бекітілген.

Сіздің назарыңызға ұсынылған Заң жобалары «Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет үшін жағдайды жақсарту жөніндегі түбегейлі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 27 ақпандағы № 757 Жарлығын және кәсіпкерлік пен кәсіби қызмет субъектілерінің өзін-өзі реттеу институтын енгізуді көздейтін Елбасының 2014 жылғы 11 сәуірдегі Ұлттық инвесторлар кеңесінде берген тапсырмасын орындау мақсатында әзірленген.

3 слайд

Мемлекеттік рұқсат беру жүйесін әрі қарай оңтайландыру нарықты реттеудің баламалы тетіктерін талап етеді.

Осылайша, 2011 – 2012 жылдарда рұқсат беру құжаттарын (рәсімдерін) оңтайландыру үшін қатарынан тиісті екі кезеңдер өткізілген және олардың әрбірі рұқсаттарды 30-пайызға қысқартқан

(барлығы 1100 астамнан 588 қысқартылған) бұл жөнінде тиісті заңдар қабылданған болатын (2011 жылғы 15 шілдеде №461 және 2012 жылғы 5 шілдеде №36-V).

Сонымен бірге, Ел Басы бесінші шақырылымдағы Қазақстан Республикасы Парламентінің төртінші сессиясының ашылуында 2015 жылдың ішінде рұқсаттар санын тағыда 50%-ға қысқартуға тапсырма берді.

Өзін-өзі реттеу институтын енгізу кәсіпкерлікті дамыту үшін жағдайлар жасау және мемлекет пен бизнестің әріптестік қарым-қатынасын қалыптастыру, «анықтау және жазалау» саясатынан «алдын алу және адал кәсіпкерлікті көтермелеу» саясатына ауысумен жағымды бизнес-ахуалды қалыптастыруға жағдай жасауы мүмкін.

4 слайд

Заң жобаларды әзірлеу үшін алдын-ала әлемдік тәжірибе өткізілген және онда өзін-өзі реттеу қағидалары салаға неғұрлым биік стандарттар белгілеп заңнамамен бірге қолданыла алады немесе сала өзін-өзі реттеуді іске асыру міндетін қабылдаса өзін-өзі реттеу қолданыстағы мемлекет нормаларын алмастыра алады.

Еуропа елдері, АҚШ, Канаданың барлыққа дерлік шағын және орта бизнесі өзін-өзі реттеу ұйымдарымен реттеледі. Тіс дәрігерлері, заңгерлер, фармацевттер, жарнама агенттері, қаржы сарапшылар - кез-келген маман, кез-келген фирма осы немесе басқа өзін-өзі реттейтін ұйымның мүшесі болып табылады. Сондықтан жергілікті тұтынушылар тек сапалы тауар мен қызмет ала алады.

5 слайд

Мемлекеттік реттеудің тиімділігін кейбір қызмет салаларында өзін-өзі реттеу институтын сатылап енгізу арқылы арттыру негізгі заң жобаның мақсаты болып табылады.

Өзін-өзі реттеу ұйымында (бұдан әрі – ӨӨРҰ) ерікті немесе міндетті мүшелікке негізделген, жеке және заңды тұлғалармен өздері жүзеге асыратын кәсіпкерлік немесе кәсіби қызметті өздігінше реттеуге бағытталған шаралар кешені өзін-өзі реттеу деп танылады.

Сонымен бірге, оның мүшелері үшін міндетті арнайы қағидалар мен стандарттардың бар болуы, сондай-ақ, тауарлар тұтынушылар алдында мүліктік жауапкершілікті қамтамасыз ету ӨӨРҰ негізгі сипаттамалары болып табылады.

Осының барлығы келесі слайдтарда егжей-тегжейлі көрсетілетін болады.

6 слайд

Өзін-өзі реттеу абсолютті жаңа құрал екендігін ескере отырып оны енгізудің пайдалары мен тәуекелдері талданды.

Ерікті өзін-өзі реттеуден бастаймыз, бұл жалпы алғанда нарық субъектілері ерікті бірігетіндіктен және өздеріне қосымша міндеттерді немесе жоғарылатылған талаптарды қабылдайтындықтан елеулі тәуекелдерге әкеп соқтырмайды. Өзін-өзі реттеудің бұл түрі мемлекетпен ынталандыру қажет.

Міндетті өзін-өзі реттеу бәсекелестікті шектеу тәуекелдеріне әкеп соқтырады, сондай-ақ мемлекеттік реттеудің тиімділігін төмендету. Осыған орай, өзін-өзі реттеудің бұл түрі тек қана заң негізінде және осы заңмен бекітілген шектеулердің сақталу жағдайында ғана енгізілуі қажет.

Бұл міндетті ӨӨРҰ өз мүшелерінің нарыққа кіруге қол жеткізулерін және олардың қызметтерінің заңнаманы және ӨӨРҰ қағидалары (стандарттары) сақтау бөлігінде бақылау жүргізуді іске асыратынына негізделген.

7 слайд

Ерікті өзін-өзі реттеудің нысаны келесідей түрде көрініс табады.

Бөлек нарық субъектілері өздеріне тұтынушылардың көп көлемін тарту үшін заңнамаға қатысты қосымша талаптарды белгілей отырып, ӨӨРҰ бірігуге құқылы. Бұндай ӨӨРҰ тек қана өзінің мүшелері үшін міндетті қағидаларды белгілейді. Сондай-ақ, басқа нарық субъектілері өздігінше жұмыс істей алады.

Өз кезегінде мемлекет барлық нарық субъектілері, оның ішінде ӨӨРҰ және оның мүшелеріне қатысты бақылау және рұқсат беру функцияларын сақтайды.

Осыған байланысты, ӨӨРҰ саны заңнамамен реттелмейді және мемлекетпен шектелмейді. Бірігу салалық белгілер бойынша жүзеге асырылады.

8 слайд

Міндетті өзін-өзі реттеу нысаны мейлінше басқа тәсілдерде құрылған.

Өзін-өзі реттеудің бұл түрі әзірлеушінің реттеушілік әсерді талдау рәсімін өткізгенде ғана заң негізінде енгізіледі. Яғни, бастамашы өзін-өзі реттеудің бұл түрін енгізудің қажеттілік негіздемесін дәлелдеуі тиіс.

Мемлекеттің рұқсат беру және бақылау функцияларын ӨӨРҰ кезең-кезеңмен беру міндетті өзін-өзі реттеудің оң жағы болып табылады. Осылайша, Кәсіпкерлік қызметті 2020 жылға дейін мемлекеттік реттеу тұжырымдамасымен кәсіби рұқсаттарды және мемлекетке тән емес бақылау функцияларын өзін-өзі реттеуге кезең-кезеңмен беру қажеттілігі көзделген.

Мынадай өзін-өзі реттеуде мемлекет артынан ӨӨРҰ ғана бақылау функциясы сақталады, соңғысына өз мүшелеріне қатысты бақылау құзыреті беріледі.

Мұндай бақылау ӨӨРҰ қағидалары мен стандарттарын және заңнама талаптарын сақтауды қамтамасыз ету үшін іске асырылады.

Заң жобасымен мұндай ӨӨРҰ құру және оларға қосымша талаптарды бекіту мәселелерін регламенттеу қарастырылған.

9 слайд

Заң жобасымен қызметтің, саланың, экономикалық қызмет түрлерінің, өндірілген тауарлар (жұмыстар, қызметтер) нарығының жалпыға ортақ қағидаты бойынша кәсіпкерлік субъектілерінің ерікті мүшелігіне (қатысуына) немесе реттелетін кәсіби қызмет субъектілерінің міндетті мүшелігіне (қатысуына) негізделген қауымдастық (одақ) немесе Қазақстан Республикасының Заңдарымен белгіленген басқа ұйымдастыру-құқықтық нысандағы коммерциялық емес ұйым болатын «өзін-өзі реттейтін ұйым» жаңа ұғымы енгізіледі.

Осыған орай, ерікті ӨӨРҰ ретінде қазіргі уақытта дара кәсіпкерлердің және заңды тұлғалардың қауымдастық (одақ) нысанында біріккен кәсіпкерлік субъектілері болатыны күтіледі.

Ал, міндетті ӨӨРҰ реттелетін кәсіби қызмет субъектілері атап айтқанда нотариустар, аудиторлар палатасы, адвокаттар коллегиясы болады.

10 слайд

ӨӨРҰ қызметі заңнама және оның мүшелері үшін міндетті ол әзірлейтін қағидалар мен стандарттар негізінде іске асырылады.

Сонымен бірге, қағидалар мен стандарттар келесі негізгі өлшемдерге сай болуы тиіс:

- іскерлік этика және іскерлік айналым дәстүрлеріне негізделеді;
- ӨӨРҰ мүшелерінің, оның жұмыскерлерінің және ӨӨРҰ басқару органдарының мүдделер қақтығысын болдырмауы тиіс;
- жосықсыз бәсекелестікке, тауарлар тұтынушыларына, ӨӨРҰ іскерлік абыройына зиян тигізуге жол бермейтін талаптарды белгілеуі тиіс.

Осылайша, ӨӨРҰ өнеркәсіптің бөлек салаларында сапа және қауіпсіздіктің жаңа неғұрлым биік стандарттарын ілгерілетуде негізгі рөл ойнайтын болады.

11 слайд

Тауарлардың (жұмыстардың және қызметтердің) жетіспеушілігі үшін тұтынушылар алдында ӨӨРҰ мүшелерінің мүліктік жауапкершілігін қамтамасыз ету үшін заң жобасымен келесі тетіктер белгіленеді:

- азаматтық-құқықтық жауапкершілікті сақтандыру;
- өтемақы қорын құру;
- нақты ӨӨРҰ барлық мүшелерінің тең бөліктерімен зиянды өтеуді көздейтін жауапкершілікті белгілеу;
- заңдарға сай АҚЖ кепілдеудің басқа тәсілдері.

Осылайша, заң жобасы ӨӨРҰ-ға оның қызметіне міндетті талап болатын көрсетілген тәсілдердің біреуін таңдауға мүмкіндік береді.

12 слайд

Бұдан басқа, осы заң жобасына сәйкес Ұлттық кәсіпкерлер палатасы басқа маңызды функцияларды іске асыратын болады, нақтылап айтқанда:

- өзін-өзі реттеу қағидалары мен стандарттарын әзірлеуге жәрдемдесу;
- мемлекеттік органдарда және халықаралық ұйымдарда ӨӨРҰ және оның мүшелерінің құқықтары мен заңды мүдделерін көздеу және қорғау;
- өзін-өзі реттеу мәселелерін қозғайтын НҚА жобаларын ӨӨРҰ келісуге жолдау;
- арбитраж және аралық сот қызметін көрсету.

Бұл өзін-өзі реттеудегі проблемаларды анықтауға, сондай-ақ, кәсіпкерлік және кәсіби қызмет субъектілерінің қызметін реттеудің

бөлек функцияларын өзін-өзі реттеуге кезең-кезеңмен беру бойынша ұсыныстарды Үкіметке уақытылы енгізуге мүмкіндік береді.

13 слайд

Ілеспе заң жобасымен **1 кодекс** және **7 заңға** өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі.

Жеке алғанда:

Негізгі заң жобасына сәйкес өзін-өзі реттейтін ұйымдар ұғымын енгізу және мәртебесін анықтау мақсатында **Азаматтық кодекске** және **«Коммерциялық емес ұйымдар туралы» Заңға** ;

Қазақстан Республикасы заңдарының негізінде кейбір мемлекеттік функцияларды міндетті өзін-өзі реттеуге беру үшін **«Жемқорлыққа қарсы күрес туралы»** Қазақстан Республикасы Заңына түзетулер.

«Қазақстан Республикасында мемлекеттік бақылау және қадағалау туралы» және **«Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Заңдарға** ӨӨРҰ-дың мемлекеттік органдардың бақылауында болуы мен кез келген салада өзін-өзі реттеуді енгізу үшін Реттеушілік әсерді талдау.

Белгілі бір салада сипаттық ерекшеліктерді есепке алу үшін, мысалы аудиторлық қызмет саласында, **«Аудиторлық қызмет туралы» Қазақстан Республикасы Заңына** түзетулер ұсынылып отыр.

Өзін-өзі реттейтін ұйымдардың нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу жөніндегі жұмысқа қатысумен ӨӨРҰ мен Ұлттық кәсіпкерлік палатасы арасында қарым қатынас орнату үшін **«Жеке кәсіпкерлік туралы»** және **«Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы туралы»** Заңдарға өзгерістер мен толықтырулар көзделген.

Қарауға енгізіліп отырған заң жобалары кәсіпкерлік ахуалды және экономиканы мемлекеттік реттеудің тиімділігін арттыруға бағытталған.

Қолдауларыңызды сұраймын.

Көңіл бөлгендеріңізге рахмет!